

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 549/2015-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. marca 2016 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka (sudca spravodajca), zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka prerokoval sťažnosť [REDACTED], zastúpeného advokátkou JUDr. Barborou Šrutekovou, Hlavná 21/44, Trnava, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutím Krajského súdu v Trnave sp. zn. 21 CoKR 3/2013 z 29. októbra 2013 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Obdo 24/2014 z 30. apríla 2014 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp. zn. 21 CoKR 3/2013 z 29. októbra 2013 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Obdo 24/2014 z 30. apríla 2014 p o r u š e n é b o l i .

2. Rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. 21 CoKr 3/2013 z 29. októbra 2013 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Obdo 24/2014 z 30. apríla 2014 z r u š u j e a v e c v r a c i a n a ďalšie konanie Krajskému súdu v Trnave.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť [REDAKOVANÉ] náhradu trov konania vo výške 296,44 € (slovom dvestodeväťdesiatšesť eur a štyridsaťštyri centov) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Barbory Šrutekovej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

1. Navrhovateľ [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľ“) sa 30. júla 2015 podanou ústavnou sťažnosťou s tvrdením o porušení svojich práv zaručených v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 6 ods. 1 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) domáhal zrušenia v záhlaví uvedených rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými bola jeho žaloba voči správcovi konkurznej podstaty úpadcu [REDAKOVANÉ], o vylúčenie nehnuteľností z jeho majetku zamietnutá/odmietnutá. Listom zo 14. decembra 2015 požiadal o odloženie vykonateľnosti napadnutých rozhodnutí vzhľadom na to, že správca konkurznej podstaty predmetné nehnuteľnosti dal do dobrovoľnej dražby pre účely ich speňaženia.

2. Ústavný súd uznesením z 9. decembra 2015 prijal sťažnosť na ďalšie konanie a uznesením z 19. januára 2016 odložil vykonateľnosť rozsudku Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) z 29. októbra 2013 až do právoplatného rozhodnutia o sťažnosti.

3. Podstatou konania pred všeobecnými súdmi bola žaloba sťažovateľa, ktorou sa podľa § 78 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov domáhal vylúčenia nehnuteľností z konkurznej podstaty zapísaných na [REDAKOVANÉ] pre katastrálne územie mesta

ako kultúrny dom súp. č. 2270, o výmere 1750 m² a zast. plocha o výmere 1051 m², ktoré nadobudol na základe kúpnej zmluvy z 15. februára 2000 od predávajúceho úpadcu, v zastúpení správcom konkurznej podstaty a súhlasu príslušného konkurzného súdu opatrením zo 14. decembra 1999 za kúpnu cenu 33 193,92 €, ale ktoré žalovaný správca konkurznej podstaty úpadcu v konkurze, 29. októbra 2007 zapísal do konkurznej podstaty úpadcu.

Okresný súd Trnava (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom zo 7. júna 2010 žalobu sťažovateľa zamietol s odôvodnením, že v konaní nepreukázal platné nadobudnutie vlastníckeho práva u svojich predchodcov [zo štátu a a potom na], a to aj pre nesplnenie tzv. koncentračnej zásady v konaní, preto sa ani sám nemohol stať ich vlastníkom na základe uvedenej kúpnej zmluvy.

Krajský súd rozsudkom z 29. októbra 2013 na odvolanie sťažovateľa rozsudok okresného súdu potvrdil, keď sa stotožnil zo všetkými jeho závermi vo veci samej.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) obsahovo rozsiahlym uznesením (v rozsahu 22 strán) z 30. apríla 2014, ktoré sťažovateľ prevzal 22. júna 2015, jeho dovolanie odmietol z dôvodu neprípustnosti, lebo žiaden z uplatnených dôvodov sťažovateľom neuznal za opodstatnený.

4. V sťažnosti sťažovateľ namietal nekorektnosť a selektívnosť pri citácii relevantnej českej judikatúry týkajúcej sa možnosti nadobudnutia nehnuteľnosti od nevlastníka na základe dobrej viery nadobúdateľa v zápis v katastri nehnuteľností, keď opomenul tú, ktorá podporovala jeho argumentáciu (napr. nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 165/2011), uvalenie excesívneho dôkazného bremena k dispozícii so štátnym majetkom u jeho predchodcov (), formálnosť pri posudzovaní koncentračnej námietky či pri posudzovaní prípustnosti dovolania a dobromyseľnosti pri nadobudnutí vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam od úpadcu aj za súčinnosti s konkurzným súdom.

Sťažovateľ na záver uviedol, že odôvodnenie rozhodnutí všeobecných súdov nie je v súlade s § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) vecne správne,

logické, vyčerpávajúce z hľadiska uplatnenej právnej argumentácie a je nespravodlivé. Navrhol preto vysloviť porušenie označených základných práv rozhodnutiami odvolacieho a dovolacieho súdu, tieto rozhodnutia zrušiť, priznať finančné zadost'účinenie v sume 30 000 € a náhradu trov konania vo výške 296,44 €; a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.

5. Ústavný súd vyzval účastníkov konania na vyjadrenie sa k podanej sťažnosti; krajský súd sa stotožnil so svojím rozsudkom, preto navrhol sťažnosť ako zjavne neopodstatnenú odmietnuť, pričom súhlasil s upustením od ústneho pojednávania, a podobne sa vyjadril aj najvyšší súd; sťažovateľ v replike zotrval na dôvodoch svojej sťažnosti, a tiež súhlasil s upustením od ústneho pojednávania. Správca úpadcu vo vyjadrení k sťažnosti zo 7. marca 2016 konštatoval, že závery napadnutých súdnych rozhodnutí sú nielen dostatočné a úplne, ale navyše aj správne, preto by mala byť sťažnosť odmietnutá.

6. Ústavný súd po zistení, že sťažnosť spĺňa všetky predpoklady na jej vecné prejednanie, dospel po jej preskúmaní a celého spisu k záveru, že je dôvodná.

7. Podľa čl. 124 ústavy je ústavný súd orgánom ochrany ústavnosti a túto svoju právomoc vykonáva okrem iného tým, že podľa čl. 127 ústavy rozhoduje o sťažnosti proti právoplatnému rozhodnutiu, opatreniu alebo inému zásahu orgánu verejnej moci do ústavou zaručených základných práv alebo slobôd sťažovateľa [§ 49 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

8. Ústavný súd opakovane judikuje, že je oprávnený na prieskum ústavnosti rozhodnutí všeobecných súdov, t. j. toho, či (ne)došlo k porušeniu ústavných princípov a základných práv či slobôd účastníka konania, či právne závery všeobecného súdu nie sú v extrémnom nesúlade so skutkovými zisteniami a či výklad práva vykonaný všeobecným súdom je ústavne konformný, resp. či (ne)bol aktom „svojvôle“ v zmysle rozporu s princípmi spravodlivého procesu.

9. V judikatúre ústavného súdu bola rovnako stanovená povinnosť pre všeobecné súdy zohľadňovať špecifické okolnosti a individuálne súvislosti každého konkrétneho prípadu tak, aby bolo dosiahnuté spravodlivé vyriešenie veci, t. j. také, aby úzkostlivé lipnutie na litere zákona v prospech jednej procesnej strany nespôsobilo do očí bijúcu nespravodlivosť druhej procesnej strany.

10. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy má každý právo vlastniť majetok a vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Z tohto ustanovenia vyplýva povinnosť verejnej moci konať tak, aby do vlastníckeho práva jednotlivca sama nezasahovala, ale rovnako povinnosť poskytnúť vlastníkovi ochranu v prípade, keď je jeho vlastnícke právo rušené či obmedzované zo strany tretích subjektov.

11. Primárnym cieľom a zmyslom civilného procesu je ochrana porušených alebo ohrozených subjektívnych práv účastníka konania. Ak sa všeobecné súdy pri posudzovaní problematiky nadobúdania vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci privatizáciou zo štátneho majetku v tejto veci sústredili iba na povrchné a svojvoľne hodnotené technické nedôslednosti rôzneho druhu v postupe príslušných štátnych orgánov (ministerstva či [REDAKOVANÉ]) hovoriace v neprospech sťažovateľa, šlo o typický príklad ústavným súdom mnohokrát reprobovaného arbitrárneho a formalistického odôvodnenia zrejmej nesprávnosti a nespravodlivosti, keď uprednostňovali iba zdanlivú legalitu vtedajšieho postupu štátu pri správe svojho majetku pred hodnotami materiálneho právneho štátu, ktoré sú všeobecné súdy povinné chrániť. Uvedené pochybenie sa negatívnym spôsobom premietlo do roviny ústavou zaručených základných práv na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto sťažovateľovi nebolo možné uprieť *prima facie* ústavnoprávnu dimenziu v jeho sťažnosti.

12. Posudzované optikou tohto aspektu dospel ústavný súd k záveru, že niet čo najmenšieho dôvodu (z ústavnoprávneho hľadiska) korigovať ustálený právny názor z minulosti, totiž že rozhodovanie (štátu) o privatizácii podľa zákona č. 92/1991 Zb., o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby v znení neskorších predpisov je síce rozhodovaním štátu, ale nie ako nositeľa verejnej moci, ale štátu ako doterajšieho vlastníka

privatizovaného majetku, ktoré nepodlieha žiadnej kontrolnej právomoci zo strany všeobecných súdov. Takže akákoľvek dispozícia (rozhodnutie o nej) s týmto majetkom v režime zmieneného zákona bolo výrazom a dôsledkom iba a len vlastníckej vôle a že zodpovednosť orgánu zákonom k vykonaniu privatizácie povolaného za takto urobené rozhodnutie sa aj za súčasného právneho stavu vymyká z rámca zodpovednosti daného inak právnym poriadkom. Z tohto dôvodu preto nezostávalo, než len poprieť záver všeobecných súdov, že na „prevod“ majetku zo štátneho podniku na [REDACTED], a potom na akciovú spoločnosť bol potrebný nejaký nadobúdací titul, pretože stále šlo iba o tzv. faktickú zmenu (presun) správy štátneho majetku z jednej štátnej organizácie na druhú, a nie o jeho prevod či prechod, takže už vôbec túto zmenu správy nebolo možné sankcionovať absolútnou neplatnosťou pre rozpor s právnou zásadou „*nemo plus iuris*“ tak, ako to učinili všeobecné súdy. Z ustanovenia § 761 ods. 1 Obchodného zákonníka totiž vyplývalo, že právo hospodárenia štátnych organizácií s majetkom štátu sa spravovalo dovtedajšími predpismi vrátane § 64, § 65 a § 72 až § 74b zákona č. 109/1964 Zb. Hospodársky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Hospodársky zákonník“), a to až do doby vydania novej zákonnej úpravy. Pritom na štátne podniky sa vzťahoval z Hospodárskeho zákonníka prakticky len § 64, z ktorého vyplývala práve spomínaná notorieta, že štátne organizácie mali k veciam vo vlastníctve štátu iba právo hospodárenia, a nie subjektívne vlastnícke právo, ktoré by si museli prevádzať scudzovacími zmluvami podľa Občianskeho zákonníka, o ktorých uvažoval krajský súd.

13. Pokiaľ takto privatizovaný majetok od štátu získala cez [REDACTED] akciová spoločnosť [REDACTED] potom [REDACTED], a nie naostatok spoločnosť [REDACTED], ktorá ju v rámci speňažovania svojho majetku v zastúpení správcom konkurznej podstaty a so súhlasom konkurzného súdu previedla ďalšou kúpnu zmluvou z roku 2000 s povoleným vkladom vlastníckeho práva 9. marca 2000 do príslušného katastra nehnuteľností na sťažovateľa, bolo potrebné poskytnúť ústavnoprávnú ochranu vlastníckeho práva tejto osobe aj v prípade, že by sa dodatočne zistilo (čo v tomto prípade však vôbec zistené nebolo), že predmetné nehnuteľnosti prevádzal „nevlastník“.

V tomto smere treba podotknúť, že výklad procesných predpisov a pravidiel (a v rámci nich aj zásada koncentrácie) nesmie byť samoúčelný či prekvapivý, lebo má slúžiť na zaistenie ochrany subjektívnych práv účastníka – sťažovateľa; preto jeho procesný návrh na zabezpečenie úplného výpisu z príslušného listu vlastníctva nemohol byť v rozpore s touto zásadou.

14. Aj keď Občiansky zákonník explicitne neupravuje všeobecný spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam od nevlastníka iba na základe dobrej viery nadobúdateľa, s výnimkou vydržania nemožno bezvýnimočne tvrdiť – ako to konštatovali všeobecné súdy – že samotná absencia vlastníckeho práva prevodcu (*dominium auctoris*) povedie automaticky k neplatnosti zmluvy o prevode vlastníckeho práva. V tomto smere musí dôjsť aj k určitému posunu v doterajšej judikatúre ústavného súdu v riešení otázky „*nemo plus iuris*“ (I. ÚS 50/2010) o nové interpretačné závery či vývoj sociálnej reality najmä v zmysle zásadnej ochrany tej osoby, ktorá robila právny úkon s dôverou v určitý – jej druhou stranou prezentovaný skutkový stav. Navyše, ak bol potvrdený údajmi z verejnej štátom vedenej evidencie a najmä, keď ho potom aprobuje aj príslušný orgán verejnej moci [kataster nehnuteľností, súd a pod.].

15. Princíp dobrej viery chrániaci účastníkov súkromnoprávných vzťahov je jedným z kľúčových prejavov princípu právnej istoty odvíjajúceho sa od princípu právneho štátu. Nadobúdateľovi vlastníckeho práva, pokiaľ toto právo nadobudol v dobrej viere, musí byť poskytovaná široká ochrana, pretože v opačnom prípade by si nikdy nemohol byť istým svojim vlastníctvom, čo by bolo v rozpore s poňatím materiálneho právneho štátu (porovnaj aj R 14/2009). Otázkou dobrej viery takého nadobúdateľa vlastníckeho práva sa tak všeobecné súdy musia vždy riadne zaoberať pri jeho spochybňovaní treťou osobou.

16. Ústavný súd z hľadiska poskytnutia ústavnoprávnej ochrany musí tak postaviť na rovnakú úroveň vlastnícke právo pôvodného vlastníka a nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti novým nadobúdateľom na základe jeho dobrej viery. Tým sa dostávajú do vzájomnej kolízie obidve ústavné hodnoty – princíp ochrany dobrej viery ďalšieho nadobúdateľa (princíp dobrej viery, dôvery v akty štátu a právnej istoty v demokratickom

právnom štáte) a princíp ochrany vlastníckeho práva pôvodného vlastníka (princíp *nemo plus iuris ad alium transfere potest quam ipse habet*, t. j. nikto nemôže previesť na iného viac práv, než koľko sám má). Pokiaľ však nemožno zachovať maximum z oboch základných práv (čo platí aj pre tento prípad), treba prihliadnuť na princíp všeobecnej spravodlivosti, keď je nutné zvažovať všeobecné súvislosti tohto typu kolízie základných práv, ako aj individuálne okolnosti konkrétneho rozhodovaného prípadu. Vyššie riziko má nie byť nedbalý vlastník než nadobúdateľ v dobrej viere, pretože tento nie je schopný sa nijako dozvedieť o tom, ako vec opustila vlastníkovu sféru a dostala sa na list vlastníctva prevodcu po zákonom určenom správnom (katastrálnom) konaní.

17. K rovnakým záverom došla aj naša predvojnová judikatúra či neskoršia jurisprudencia (rozhodnutie č. 10750 – „pocitivé nadobudnutie nahrádza len nedostatok vlastníctva predchodcu, nie však ostatné podmienky platnej zmluvy..“, či rozhodnutie č. 9836 alebo Luby, Š. Nadobudnutie vlastníctva od nevlastníka. Výber z diela a myšlienok. Bratislava : Iura edition, 1998, s. 449), ako aj zahraničná právna úprava (napr. čl. 1153 talianskeho Codice civile, maďarský občiansky zákonník, 5. Kniha, 2. časť, titul V, kapitola IX, čl. 5:39, alebo komentár k čl. 169 civilného kódexu Poľskej republiky, C. H. Beck 2014, s. 366, či k § 367 rakúskeho občianskeho práva, Springer Verlag, 2010 Wien, s. 133, alebo Tégl, P.: Niektoré teoretické problémy nadobúdania od neoprávneného, Právní rozhledy č. 10/2009, s. 344, či „Spôsob, akým vec opustila sféru vplyvu vlastníka, ako kritérium dôležité pre ochranu nadobúdateľa pri nadobúdaní od neoprávneného“, Právní rozhledy č. 4/2016, s. 120n. a pod), preto ústavný súd nevidí dôvod sa k nim opäť neprihlásiť a prevziať ich tak, že ak sťažovateľ pri nadobudnutí nehnuteľností evidovaných v katastri nehnuteľností konal v dobrej viere v konštitutívny akt štátu (v tomto prípade dvojnásobný – opatrenie konkurzného súdu a rozhodnutie o povolení vkladu), mal by požívať ústavnú ochranu.

18. Obdobnou problematikou sa zaoberal aj Ústavný súd Českej republiky (napr. III. ÚS 415/15 op.) a v ostatnom náleze sp. zn. III. ÚS 247/14 z 28. januára 2016 zhrnul svoju doterajšiu judikatúru s jasným záverom o originárnom spôsobe nadobudnutia vlastníckeho práva dobromyseľným nadobúdateľom, ktorému treba poskytnúť

ústavnoprávnu ochranu, ak odvodzoval svoje vlastnícke právo k nehnuteľnostiam evidovaným v katastri nehnuteľností od právneho úkonu, ktorý by bol neskôr posúdený hoci aj absolútne neplatným. Nevyhnutným predpokladom pre tento orginárny spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva je dobrá viera nadobúdateľa, ktorú sú všeobecné sudy povinné dôsledne posúdiť s ohľadom na individuálne okolnosti každého prípadu. Potom už zistenie, že osoba bola v dobrej viere, zakladá poskytnutie ochrany jej vlastníckemu právu.

Ústavný súd sa domnieva, že toto pravidlo možno použiť aj pre riešenie skutkovo podobných prípadov na území Slovenska, lebo nám dáva rozumný zmysel na usporiadanie celej matérie, pri rovnakom právnom základe (č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v platnom znení).

19. Pokiaľ všeobecné sudy tento spôsob riešenia odmietali a navrhovali sťažovateľovi niečo iné, čo už nebolo možné prakticky vykonať cez aplikáciu. § 457 Občianskeho zákonníka proti neexistujúcemu subjektu (██████████), vmanipulovali ho do situácie, ktorá nemá pre neho riešenie. Prikázať niečo, čo už nemožno realizovať, znamená právo likvidovať, pretože príkaz, ktorý nemožno splniť, slúži iba zmätku, strachu a chaosu (Fuller, L.L. Morálka práva. 1998, s. 40). Právo neexistuje preto, aby nerozumné a nespravodlivé dôsledky legitimizovalo, ale preto, aby prinášalo racionálne a spravodlivé usporiadanie vzťahov medzi jednotlivcami.

20. Po zrušení rozsudku krajského súdu bolo nevyhnutné zrušiť aj uznesenie najvyššieho súdu; to preto, že by toto uznesenie, v opačnom prípade bez nadväznosti na predchádzajúce (zrušené) rozhodnutie zostalo osamotené, strácalo by rozumný zmysel a odporovalo by to princípu právnej istoty. Ústavný súd aj napriek tomu adresuje najvyššiemu súdu výčitku, že mohol a mal urobiť korekciu zjavne chybných (najmä nerozumných) právnych záverov nižších súdov a nepresúvať ich riešenie na ústavný súd, najmä keď otázka interpretácie a aplikácie hmotného zákonného práva primárne náleží predovšetkým najvyššiemu súdu.

21. V ostatnej časti nebolo sťažnosti vyhovené, pretože vec bude opätovne riešiť krajský súd, ktorý posúdi opodstatnenosť ochrany vlastníckeho práva sťažovateľa

v prebiehajúcom excindačnom spore podľa už uvedených zásad a princípov vzťahujúcich sa na predmetný spor. Ústavný súd pripomína, že jeho kompetencia overovať súlad rozhodnutia všeobecného súdu s ústavou je obmedzená a že nie je jeho úlohou tieto súdy nahradzovať v takej otázke, akou je priznanie finančného zadosťučinenia za obmedzenie vlastníckeho práva či neposkytnutie ochrany tohto práva, o ktorých má v prvom rade rozhodovať všeobecný súd.

22. Ústavný súd však nepredpisuje, k akým zisteniam má krajský súd (nie okresný súd) v novom konaní dospieť po náležitom preskúmaní dobrej viery sťažovateľa, súc viazaný právnym názorom vysloveným v tomto náleze, len ho zaväzuje, že dobrú vieru sťažovateľa skúmať musí a rovnako na ňu musí aj pri meritórnom rozhodnutí prihliadnuť.

23. Ústavný súd sťažovateľovi priznal aj náhradu trov konania pred ústavným súdom, a to v sume, ktorú sťažovateľ požadoval, pretože zodpovedá príslušným zákonným ustanoveniam (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 142 a nasl. OSP) za dva úkony právnej pomoci advokátom. Tieto trovy konania uhradí sťažovateľovi najvyšší súd, ktorý mohol a mal predísť konaniu pred ústavným súdom, ak by formalisticky a reštriktívne nepristupoval k otázke prípustnosti dovolania voči rozsudku krajského súdu, ktorého protiústavnosť bola odhalená v tomto konaní.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2016